

Domonkos László

Kocsmázás

Számított rá, vagy legalábbis számolt a lehetőséggel. Megkeresték azt és megpróbálták megkönyvékezni emezt is, amazzal is beszéltek, ezt csak felhívták, és... Igaz, mondtak, beszéltek, suttoztak, pusmogtak mindenfélét. Gábor leginkább persze arra a valószínűleg már mindörökre az idegeibe merült nemrég júniusra emlékezett, ez volt az origó, a kezdet kezdete – az a jeges, hűvösségében bénító-dermesztő iszonyat, ami a váratlanul megjelent, senkinek sem köszönő, szóttanul sietve sürgő-forgó öltönyös-nyakkendősférfiak nyomában söpört végig a folyóparti épületen. Onnantól kezdve, hogy elshantak a dermedten bámuló Suhajda Erzsike néni mindentudó bejárati pultja mellett, meg sem álltak a legfelső emeletig, ahol ha a kiadóban akadt (elég sűrűn) dolguk, bárki láthatta a folyóirat szerkesztőségének ajtajára villámsebesen felkerült, leviaszolt pecséteket, kettőt vagy hármat, megbízható mozdulatlanságban, fenyegetőn pöffeszkedve.

Gábor éppen az asztalánál ült, és próbálta elmélyülten tanulmányozni a havi sajtóvetítések rendjét és az aktuális filmes információkat tartalmazó, mélykék tájékoztató füzetke tartalmát – az arcába csörömpölő piros telefon durva, könyörtelen, hangos tapintatlansága azonnal mindent megsemmisített. Bibe János volt, a megyei pártbizottság osztályvezetője.

Gábor már évek óta viszonylag jól ismerte. Gyakran járt be a szerkesztő-

ségbe, a rovatvezető baráti(bb) köréhez tartozott, talán évfolyam- vagy csoporttársak is voltak anno, a sok bunkó barom elvtárshoz képest kimondottan értelmes, intelligens fickónak számított, s bár érződött benne egyféle kiégettség, minden-mindegy cinizmus és legyintő eszménytelenség, ez még mindig a legkevesebb, vélte Gábor, nem is csak a többiekhez képest, de azt is alapul véve, milyen lehet nap mint nap ezek között, illet képviselve, ebben a funkcióban, erre téve föl egy egész, jobb, minőségibb sorsra is érdemesnek ítéltető életet.

Hogy Bibe elvtárs kifejezetten bensőséges, meghitten közvetlen viszonyban állt a fröccsök és rövidkek bagó- és izzadságszagú univerzumával: a szerkesztőségek világában meg előtte a külvárosban felnőtt Gábornak sem különösebb újdonságot, sem semmiféle meglepetést vagy pláne megrázkódtatást nem okozott. Mindig és mindenhol mindenki ivott: a külbelki haverok az iparitanuló-iskola vagy a meló után, többnyire a sugárúti Nejlóban vagy a Cukiban, az „igazi” melósok ahol csak lehetett, a háziasszonyok a konyhában, a belvárost járók a Hágiban vagy az Alabárdosban, a Bajszárnál vagy a Gambriuszban, a Négylépcsősben vagy a Csirkében, a Kékgolyóban vagy a Somogyi utcai Hordóban, az alsóvárosiak a Hatcsöcsűben vagy a Sárkányban – helyből választék volt elég, bár jóféle piából lett volna any-

nyi. De az agyonkénezett fehér borok, garázda ízű hubik, mecsekik meg cserkók, a csóbányász vagy ritkábban a kinizsik, netán a rémes lengyel sörök mindenható mindenségével keveredtetten némi szükségszerű megedződöttség és majdhogynem hétköznapi rutin is jócskán vegyült belé – valahányszor Bibe János szapora poharazgatásba merült valamelyik, többnyire azért magasabb beosztású kollégájával, sem különösebben nehéz, sem megerőltető vagy különleges nem volt alkalmilag és átmenetileg csatlakozni hozzájuk, valahányszor csak (néha) hívták.

Most viszont kifejezetten őt és egyes-egyedül őt Bibe elvtárs hívta, hangja határozott volt és barátságosan rámenős, finoman éreztetve ellentmondást nem tűrőn utasító: komoly és fontos ügyben feltétlenül beszélniük kell, találkozzanak már holnap az egyik, Gábor által fura módon kezdetől fogva szívből utált belvárosi sörözőben, délután 5-kor, feltétlenül és mindenképpen, sürgősen és okvetlenül.

Erre azért így mégsem számított. Gábor először arra gondolt, nem vehetik őt igazán számításba, nincs ő úgy és annyira jelen a helyi, pláne nem az országos irodalmi életben, jó, azt azért sejtette, hogy nagyon is tudják róla a bölcsészséget meg az egész irodalom-buzeranciáját, node ő csak egy kritikus meg egy alkalmi tárcaíró egy napilap kulturális rovatában, pláne közismert, hogy a szerkesztőség három nem párttag munkatársának egyike, a másik kettő – a nála jóval idősebb Orosz Rezső, a kiváló irodalmirport-író kolléga, az alföldi tannyákról nemrégiben megjelent kitűnő szociográfia szerzője, no meg közös barátjuk, a Gáborral majdnem egy-

korú, romlatlan és tehetséges kisteleki parasztfiú, Kondoros Jani – szintúgy aligha alkalmas egy szigorúan politikai okokból világgá zavart folyóirat embereinek pótlására. Hiszen ők eleve kívül vannak a körön, ama derék és bensőséges, a szocialistánál is szocialistább megbízhatósági elvtárs-büvkörön, varázsgömbön, csodapalotán, amihez nem feltétlenül kellene holmi közös vadászatok, elég néhány feles vagy fröccs a sajtóházi klubban, meg hát leginkább az a bizonyos tagkönyv, néhány közös gyűlés vagy közös ülés, utóbbi esetleg egybeírva is akár, különmemű és szerencsésebb esetekben – no meg mindenekfölött: a mi kutyánk kölyke mágikus jelentéstartalmának vidéki, kimondatlan mindenekfölöttiségben abszolúte meggyőző, mindig és mindenkit, mindenhol és mindenkor végképp egyértelműsítő menlevele. Rezső bátya mondogatta is olykor: komám, holló a hollónak, tudod... de te meg csak annyira, amennyit a saját tisztességed megenged.

Bibe János nyúlánk, enyhén túlmozgásos benyomást keltő, értelmes arcú fickó volt, Gábornak úgy tűnt, az évek múlásával feje mindinkább vöröslő színárnyalatot öltött, háta hajlottabb, beszéde egyre közönségesebb lett – túlzottan finomkodónak, a szabadszájúságot különösebben kerülőnek addig sem igen volt mondható –, most, amint leültek a némileg erőltetetten bajor hangulatokat árasztani kívánó pincehelyiségben, ahol a Hofbräu szóösszetétel mintha minden olvasható felületet uralt volna, perceken belül persze hogy a folyóirat körüli, nem mindennapi mennyiségű port-szennyet fölvert ügy került terítékre. Gábor a kék-fehér kocás abroszt nézte, az járt az eszében,

tényleg ugyan hogyan kerülhetett a látóterükbe. Akikről – immáron sors-társként – eddig hallott: vagy számára ismeretlen-közönyös, vagy vitán felül tehetségtelen akarnoknak, vagy sznob szerencsétlennek számító alakok voltak, jóval később hallotta, hogy persze Rezső bátya is sorra került, no igen, hát ha Gábor is sorra került, ő pláne nem maradhatott el a kiszemeltek köréből.

Bibe a második kört rendelte.

– A te írásaidból valósággal süt a kulturáltság, biztos tudod, vannak, akik finomkodónak, angломánnak meg Európa-buzinak tartanak, aki állandóan idézget meg utal, sanda célozgatásaival így szolgálja a sorok közötti üzenetetés nagy és nemes ügyét – mindentudó cinizmussal elmosolyodott –, Gabi, én tudom, hogy emögött mi minden van – tette a kezét Gábor karjára. – Másképp fest ez az egész dolog. Tudjuk.

Gábort némileg meglepte az osztályvezető éleslátása. Tudta ugyan, hogy Bibe meglehetősen tájékozott, a pártbizottságnak még felsőbb vezetői közül is jócskán kiemelkedik iskolázottságával, intellektuális felvérteztségével és műveltségével, nyilván ezért is járt és jár be viszonylag gyakran szerkesztőségekbe és ápol kimondottan derűs-nyugodt, szoros-rendszeres kapcsolatot többekkel, ami nemcsak baráti-elvtársi haverkodás vagy éppen infomációszerzés, hanem mintha némiképp a hasonló a hasonlóan örül evidenciájának kísérleti alkalmazása – hadművelete? – is lenne. Meglehet, ebben a helyzetben önszuggeszciós módon túlzó-önfelmentő is, viszont mindenképpen rokonszenvet, őszintébb-bizalmasabb kapcsolatépítést biztosító eljárás. Ebbe az én aprócska jellemzés-em-elemzé-

sem is belefér, suhant át rajta, végtére is évek óta ismernek, a pébé osztályvezetőjével meg poharazgatás közben ki ne cseverészve szívbizalmasan-pletykálkodva ezt-azt a kollégákról? És ki ezért, ki azért, a végeredmény a lényeg. Meg a körítés. Rizottó nélkül nincs haszon, villant belé Rejtő gúnyosan kifordított mondata.

– Olyan helyzet állt elő, Gabi, ami több szempontból példátlan. Ilyet nagyon nem szoktunk csinálni, de ez most rendkívüli szituáció. Szükségállapot – tette hozzá kajánul, felvillantva Gábor előtt az unásig ismert tábornok sötét szemüvegét, akiről azt olvasta az egyik szamizdatban (ötágú csillag-ragadozó madár tépi a lengyel zászlót a címlapon), hogy igenis, ő az év embere – ő, nem a villanszerelő. Lech bajusza egy pillanatra eltakarta a júniusi lapszám citromsárga borítóját, máris hazai akvarellek úsztak a képbe, igen, azok a viaszpecsétek meg azok az öltönyösök, suhant át egyből Gáboron, az a jeges, dermesztő rémület, néma, bénító döbbenet – nem, ilyet még nem lehetett sohasem látni ott, ahol szerkesztőségek vannak meg kiadó meg klub meg porta Suhajda Erzsike nénivel, dohányszagú szobák emeletről emeletre, írógépkatogás, mindentudó titkárnők és mindenre kapható gépíronók, indigók és telefonok, kosarak a nyomdába viendő kéziratoknak, a konyakos meg borosüvegek a nagy cinikus dumáknak, a fotóriporter elmagyarázza, miért hívják Szmolnijnak a szomszédban található zónázót („tudod, Lenin is azt mondta, csak átugrok ide a Szmolnijba”), a maximum délelőtt tizenegyig józan költő-rovatvezető, ha kedve szottyán, elszavalja, hogy most van a nap lemenőbe, felmegyek a kiadóba. Igen,

ebbe az egészbe valahogy nem illett, vad és szokatlan és diszharmonikus és rémíztető volt az a június. Pedig már túl voltunk Csernobilon meg a brazilok 3:0-ás megverésén, villant belé, de már érezte, Bibe János megfogja a karját, belédiktálja a következő felest és már emeli is föl, gyere, átmegyünk a Csirkébe, az jobb hely, mondja, a Csirke vagy húsz százalékkal lepusztultabb mint ez söröző, annyival kijebb is van a belvárosból, Bibe láthatóan otthonosabban érzi itt magát, egyre tanárosabb, átvált egy enyhén leereszkedő stílusban fejtegető szakoktató és egy fontos ügyben eljáró főhivatalnok némiképp atyainak játszott szigorának vegyülékére, valamilyen enyhén diabolikus, ám kedélyes derűben. Mondja, csak mondja, keni-vágja-löki, ahogy a szerkesztőségben mondanák, szükségállapotban rendkívüli szabályok és törvények érvényesek, fejtegeti okoskodva, ezért van most nagyon szükség felelősségteljes, komoly és elkötelezett, ugyanakkor igényes, színvonalas és hozzáértő, alkalmas gárdára egy ilyen patinás, nagymúltú folyóiratnál. Meg sem hallja Gábor végigmondani is alig engedett mondatát, hogy sohasem dolgozott folyóiratnál, ő nem is szerkesztő tulajdonképpen és semmiféle tapasztalata nincs az efféle feladatokhoz, nem baj, lesz majd, aki segít, munkatárs lennél, olyan főszerkesztőről meg helyettesről gondoskodunk, hogy nem lehet gond, közben már jön is a következő kör, Bibe egyre harsányabb, már olykor ismétli is magát, egyre kevésbé figyel Gábor válaszára.

Érdekes, a folyóirat korábbi, gyakorlatilag össze külsős munkatársának kollektív tiltakozását egy szóval nem említi, zsolozsmázza magában Gábor.

Ezt-azt pedig erről is rebesgetnek, halotta, állítólag a legfelső pártvezetésnél is járt küldöttség vagy ment tiltakozás a „szükségállapot” előállítására és nyomában a megszüntetés, a kirúgások ellen, természetes, hogy nemcsak szolidárisak az eltávolított folyóirat-munkatársakkal, de senki nem is vállalna szerepet bármilyen mesterséges, kívülről-felülről jövő, holmi Bibe-irányból érkező utódokkal. A Kiváltó Okot, az Ősbűnt meg pláne nem emlegeti, summázta Gábor már némi kajánsággal. No persze, az ősrégi nóta. Ördög a tömjénfüsttől. Hiszen harminc éve lesz már most ősszel. És abban az egyetlen versben több mint nyilvánvaló utalások, célzások, allúziók – „és a csillagos estben ott susog immár harminc / évgyűrűjével a drága júdásfa”, hát igen. Már látta maga előtt az alig két évvel azelőtti képsort, a végtelennek tűnő kutyagolást szellemi nevelőapjával azon a verőfényes nyárutói délutánon a főváros külterületén, mire végre, nagy nehezen, verítékeztve elértek az óriási temető túlsó végébe, a kerítés közelébe, egyre gyakrabban a bokatorés kockázatát vállalva a mind elhanyagoltabb, hepehupás dzsungelben, miközben egyre idegesítőbben zúgtak fölöttünk a közeli repülőtérről jóformán egymás nyomában fel- és leszálló gépek. A gyom- és indafüggöny egyre áthatolhatatlanabb lett, amikor észrevették az első apró piros-fehér-zöld szalagocskát az egyik nagy horpadás közelében egy cserjén. Parcelaszámnak, feliratnak már jó ideje nyoma sem volt, de sejtették: a keresett helyen járnak. Ahol talán legsűrűbb volt a bozót és legtöbb a szalagocska, megálltak, az izzadság állhatatosan csorgott lefelé a homlokán, bele a szemébe, a jólismert férfihang

meg elfúlóan, addig soha nem hallott tónusban: úristen, lehet hogy itt fekszik Magyarország miniszterelnöke...? Hirtelen az a néhány sor suhant át előtte az ősbűn-versből, amivel, úgy érezte, tán megtalálta a megoldást. Hogy mit kéne mondania. De tudta, hogy nem fogja mondani. „...nem tudom még hogyan viselem tartósan a szégyent / hogy együtt néztük ugyanazt az eget folyót hangyafészket / és másképp vert a szívem másért pirultam el / másért szorult ökölbe a kezem és másképp láttam / ugyanazt a fát ezüstlő éveinkkel sújtva súlyos emlékek / alatt recsegni-ropogni-hajladozni büszkén –”

Bibe elvtárs persze most már újabb kört hozott – ebben a harmadik kocsmában már érte kellett menni a pulthoz, a fal mellett álldogáló fémhordók mellé –, Gábor úgy látta, már inkább magának, mint kettőjüknek, de növekvő szorongással érezte, hogy szabadulni egykönnyen nem fog, egyre inkább kavargott a gyomra, feszült a feje, érezte az alkohol mind vadabb keringését az ereiben, egyszerre volt hol ernyedni, hol pattanásig feszülően élénk, Bibe egyre ingerültebb, már akkor vilant a szeme, mikor az előbb – maga is csodálkozott – Gábor lassan csóválni kezdte a fejét egyik szabadkozó mondata közben és után, immáron ő is sokadjára ismételve magát. Az osz-

tályvezető egyre értetlenebbnek tűnő dühvel kiabált, Gábornak egyre inkább úgy tetszett, nem is vele és nem is neki igazán, inkább a világnak magának, mind jobban nekivadulva, tehetetlenül, már-már toporzékolva az eredménytelenségtől.

– De hát ki félemlített meg, Gabi?!? Ki?? A Csoóriék félemlítettek meg?!

A Csoóriék, uramisten. Nem is ismerte Csoórit, vagy tíz éve már ugyan erősen szerette és olvasta az írásait, főleg az esszéket, de ezt talán még ezek sem tudhatták. Vagy mégis...? És mi az, hogy Csoóriék? Kik azok a Csoóriék? Nyilván a körülötte levők, a barátai, azokról meg végképp nem tudta, kicsodák. Akik megfélemlítettek. A tolvaj jutott eszébe, aki rablót kiált, ez a kiáltás már inkább ordítás volt ténylegesen, még egy ilyen eszelős kocsmázásnál is feltűnő talán, ráadásul Bibe János vöröslő feje a füsttengerben már réges-régen nem a szerkesztőség oly ismerősen varázslatos világát idézte, Gábor, igyekezvén kilehelni a szeszt, hepehupákat látott maga előtt meg cserjéket, izzadt, haloványan mintha apró szalagocskák is rezegtek volna előtte, azon kapta magát, hogy félig suttogva csak egyetlen szót motyog maga elé a kocsmai hangzavarban, egyre fáradtabban, azt hogy nem, nem, később újra, hogy nem, nem.

Földidő-szerkezet